

FORMATION OF UKRAINIAN MEDICAL LAW CONCERNING THE NUTRITION HYGIENE DURING XVI – BEGINNING OF XIX CENTURY

Grinzovsky A.M.

ФОРМУВАННЯ ВІТЧИЗНЯНОГО МЕДИКО-ПРАВОВОГО ПОЛЯ У ГАЛУЗІ ГІГІЄНИ ХАРЧУВАННЯ У ПЕРІОД З XVI ДО ПОЧАТКУ XIX СТОЛІТТЯ

ГРИНЗОВСЬКИЙ А.М.
Національний медичний
університет
ім. О.О. Богомольця,
м. Київ,

УДК
613.2.000.34.000.93
"15/18"

Ключові слова:
профілактична
медицина, санітарне
законодавство,
медичне право,
гігієна харчування.

Якість та безпечність продуктів харчування турбувала суспільство споконвіку. Емпіричним шляхом здобувалася та накопичувалася інформація щодо безпеки та нешкідливості продуктів харчування, окремих страв; встановлювалася залежність виникнення аліментарних захворювань від їхньої якості та умов зберігання, формувалися основи гігієни харчування, поступово вводилася регламентація чинників, які формували елементи безпеки у гігієні харчування, відбувалася фіксація їх у стародавніх літературних джерелах, релігійних догмах та в елементах народної культури.

Розвиток медичних знань та необхідність збереження суспільного здоров'я потребували створення народних посібників-довідників та законодавчих актів, які ставили за мету узагальнення та впорядкування існуючих медичних вимог та народних традицій у гігієні харчування.

Об'єкт і методи дослідження. Роботу побудовано з використанням проблемно-хронологічного принципу. Методологічною основою дослідження є сукупність методів і прийомів наукового пізнання, а

саме: системно-історичний, нормативно-порівняльний та структурно-функціональний аналізи. Це дозволило провести оцінку досліджуваних санітарно-гігієнічних питань у медико-правовій площині. В основу дослідження покладено вивчення процесів формування санітарно-гігієнічних регламентів у галузі гігієни харчування.

Джерелами дослідження слугували наукові публікації та збірки законів та підзаконних актів Російської імперії XVI-XVIII століть.

Результати та їх обговорення.

Перші письмово викладені вітчизняні законодавчі рішення, які чітко встановлювали обмеження при вирішенні санітарно-гігієнічних питань, доводилися до відома суспільства у вигляді універсальних збірок "Домострой" і "Стоглав", які датуються XVI століттям. У цих працях, призначених для широкого загалу, окрім вимог стосовно виховання молоді та взаємостосунків різних верств населення, яскраво описувалися вимоги до організації харчування. Якщо "Стоглав" акцентував увагу на церковних традиціях і вимогах, то "Домострой", крім харчування під час посту, давав поради "як зберегти припасений на потім всякий припас пісний", як готувати страви пісні і м'ясні, як годувати сім'ю у м'ясоїд і у піст, пропонував певний набір страв у Великий, Успенський та інші пости.

Таким чином, вже у "Домострой" були закладені елементи санітарії і гігієни харчування: поради щодо умов приготування і зберігання продуктів харчування, взаємозаміни окремих продуктів з метою збереження цілісності раціонів, що наводилися в окремих частинах книги. Саме такі перші емпіричні кроки та набутий досвід у подальшому стали основою для формування у XX столітті науково обґрунтованих законів, правил та сучасних принципів раціонального харчування.

Важливим етапом розвитку питань безпеки харчування населення стала публікація "Стоглавого собору". Зокрема, один з розділів "Стоглавого собору" містив заборону вживання населенням в їжу кров'яної ковбаси. Ця заборона на той час була цілком логічною і до-

ФОРМИРОВАНИЕ ОТЕЧЕСТВЕННОГО МЕДИКО-ПРАВОВОГО ПОЛЯ В СФЕРЕ ГИГИЕНЫ ПИТАНИЯ В ПЕРИОД С XVI ДО НАЧАЛА XIX СТОЛЕТИЯ

Гринзовский А.М.

В работе проанализированы процессы формирования отечественного законодательного поля с XVI до начала XIX столетия по вопросам качества и безопасности продуктов питания. Приведены основные нормативно-правовые документы, которые действовали в данный исторический период, показаны тенденции развития санитарного законодательства в сфере гигиены питания.

Ключевые слова: профилактическая медицина, санитарное законодательство, медицинское право, гигиена питания.

FORMATION OF UKRAINIAN MEDICAL LAW CONCERNING THE NUTRITION HYGIENE DURING XVI – BEGINNING OF XIX CENTURY

Grinzovsky A.M.

Processes of formation of Ukrainian law concerning the quality and safety of food products during the period from XVI to the beginning of XIX centuries have been analyzed in this work. Major normative documents which had been in effect during this period have been defined and the trends of the development of sanitary law concerning the nutrition hygiene have been revealed.

© Гринзовський А.М. СТАТТЯ, 2011.

силь розумною: кров'яна ковбаса як продукт, що швидко псується, могла стати причиною небезпечних аліментарних захворювань людини, а відсутність належних санітарно-гігієнічних умов приготування та зберігання кров'яної ковбаси підвищували ризик виникнення харчових отруень [2].

Історія законодавчого регулювання питань харчування населення на законодавчому рівні бере початок 1546 року. Саме тоді Іван Грозний підписав спеціальний указ про правила отримання, перевезення та продажу солі для попередження забруднення і потрапляння до неї шкідливих домішок [2, 4]. Базуючись на появі першого законодавчого акту, який регламентував якість продукту харчування людини, ми можемо говорити про початок формування санітарного законодавства у галузі гігієни харчування.

1624 року створюється нове законодавче поле у гігієні харчування. Видається низка указів, які регламентували питання контролю над отриманням, зберіганням і торгівлею харчовими продуктами. Указом пропонувалося суворо стежити за випіканням і продажем хліба: "Дивитися і наглядати пильно, щоб хліби ситні і решітні, і калачі терті і коврижчаті були випечені, і у хлібах би гущі і підмісу ніякого не було" [2, 3].

У 1629 р. вводиться покарання за продаж м'яса від хворих тварин: "Бити батоном без усякої пощади", — що означало бити до смерті відповідно до існуючої на той час системи покарань у Росії [22]. Того ж року започатковуються на законодавчому рівні вимоги щодо організації торгівлі продуктами харчування. Цей документ вимагає впорядкування питання товарного сусідства, передбачається відведення кожного виду продукту свого особливого місця: "Щоб у рядах торгових всякі люди сиділи з товарами своїми, якими товарами в якому ряду торгують, де кому указано, а нарізно б ніхто з різними товарами в інших рядах не торгували" [2].

Питання організації впорядкованої і безпечної торгівлі продуктами харчування вирішувалися на законодавчому рівні неодноразово. 17 серпня 1683 року вийшов указ "Про торгівлю всякими товарами в указаних рядах і лавках за встановленим розкладом" [5]. 30 жовтня 1685 року публікується указ "Про неторгівлю у невказаних місцях і

невказаними товарами". Цими документами заборонялася реалізація продуктів харчування у недозволених місцях під страхом жорстокої кари, торговельні лавки, встановлені без дозволу, передбачалося знищувати, а власників висилати з міст [6].

1718 року вийшов новий указ, який регламентував порядок продажу продуктів харчування: "Де столові харчі продаються, щоб ніколи нездорового їстівного харчу не продавали, а паче шкідливого чого, але все б тримали здорове" [2]. Для торговців, в яких знаходили неякісні продукти харчування, встановлювалася різна міра відповідальності, яка враховувала можливість свідомого порушення існуючих вимог: "За першу провину бити батоном, за другу — висилати на каторгу, за третю — учинена буде смертна кара" [7].

З першої половини XVIII століття встановлюються вимоги до упаковки продуктів харчування тривалого зберігання. До критеріїв, що впливали на вибір матеріалу, з якого виготовляли тару для зберігання продуктів, відносили характер продуктів харчування (їхню вологість, лежкість, можливість окислення при контакт з киснем тощо), конкретні умови зберігання і технологію приготування страв. Обґрунтовували таку вимогу спостереження про різке скорочення термінів зберігання провіанту у зв'язку з псуванням його пліснявою при зберіганні у рогожних кулях [8].

Більш чіткі підходи до вирішення санітарних проблем у галузі гігієни харчування були прописані у поліцейських інструкціях [9]. Інструкції регламентували умови продажу продуктів харчування, акцентуючи увагу на чистоті торгових рядів, за недотримання якої передбачалося порушника бити батоном. В інструкціях описано вимоги до якості м'ясної та рибної продукції, введено фінансові штрафні санкції (один алтин за фунт неякісної продукції), встановлено умови утилізації небезпечної продукції у спеціально відведених місцях, а при виявленні у продажу м'яса мертвечини — "бити винного батоном та висилати на каторгу на 10 років при першому явленні порушення". Окремі штрафні санкції передбачалися за порушення правил утримання території та умов забою худоби: за першу провину — 10 карбованців, за другу — 20, а за третю сума зростає до 100 карбованців [10].

Офіційним виданням, яке узагальнило накопичені знання і практичний досвід у галузі харчування до другої половини XVI ст., стала збірка законів під назвою "Провіантські регули" (1758), які мали загальнодержавний характер. Лише за перші шість років існування ця збірка витримала 3 видання, що свідчить про актуальність та популярність цього документу у суспільстві [17-19].

"Провіантські регули" мали за мету регламентувати порядок продовольчого постачання військ, заготовку, транспортування, зберігання і методи оцінки якості продуктів (готової їжі). Основну увагу було приділено тим продуктам, які згідно з уставом входили до солдатського пайка в якості провіанту (хліб, борошно, крупи) і видавалися у вигляді провіантських пайків службовцям через інтендантську службу. Іншим, так званим приварочним продуктам солдатського пайка, які купувалися за гроші через ринок, на сторінках "Провіантських регул" відведено значно менше місця.

Правилами дозволялося заготовляти харчові продукти для армії тільки у благополучних щодо інфекційних захворювань місцях. Неблагонадійні за епідеміологічними показниками (де були інфекційні захворювання людей і тварин) місцевості радили об'їжджати. Оцінка якості харчових продуктів здійснювалася під час приймання продуктів. У разі виявлення на складах прийнятого некондиційного продовольства персонал підлягав суду і штрафним санкціям. Під час огляду продуктів на місці визначали їхні органолептичні властивості [17-19].

Лабораторні дослідження рекомендувалося проводити у певному місці "на віддаточному дворі" з використанням спеціального посуду. Для оцінки продуктів використовували органолептичні, фізико-хімічні та біологічні методи. У сумнівних випадках при виявленні початкових ознак псування харчових продуктів потрібно було проводити пробну варку "для надійнішої проби варити каші" і, "її вживаючи, через смак розбирати" [17-19].

Біологічні проби на тваринах "через вживання твариною" рекомендувалося використовувати для оцінки нешкідливості трофейних продуктів — "взятого від неприятеля провіанту". Всі продукти підлягали маркуванню з обов'язковим зазначен-

ням якості продукту і періодичному нагляду за ним, встановлювався порядок їх реалізації тощо.

У "Провіантських регулах" докладно розглядалися питання режиму зберігання продуктів. Режим контролювався двічі на тиждень, причому вказувалося: "Огляд не мимохідь, але завжди з граничним старанням і нагляданням чинити". У процесі зберігання періодично проводилися бракераж і пересортування продуктів. Велика увага приділялася боротьбі з фальсифікацією харчових продуктів, особливо у тих випадках, коли до змішування круп був причетний співробітник казенної комори. З нього вираховували суму, яка вдвічі перевищувала вартість зіпсованого провіанту [2]. Викладене дає підставу вважати, що у "Провіантських регулах" отримали розвиток санітарно-гігієнічні вимоги щодо зберігання провіанту, встановлено критерії доброякісності продуктів харчування, закладено основи проведення експертизи продуктів харчування, а також розширено комплекс санкцій, що застосовувалися за порушення вимог гігієни харчування [11].

Законоположення щодо харчової санітарії здобули силу карних дій у пп. 232 і 274 Статуту "Управи благочинства", прийнятого 1782 року. Зокрема, п. 232 наголошує: "Підтверджується заборона учиняти злочин проти громадського здоров'я, а саме — продаж зіпсованого харчового припасу". П. 274 вказує на підсудність таких діянь: "Хто почне продавати зіпсовані харчові припаси, того брати під стражу і направляти до суду, де вчиняти з ним за мірою його провини" [12].

Таким чином, як ми бачимо, неодноразово на законодавчому рівні підтверджувалася необхідність нагляду за якістю продуктів харчування, які продавалися, встановлювалася відповідальність за порушення вимог харчової санітарії, які і у сучасних реаліях є складовою частиною санітарних норм і правил.

Регулярний медичний контроль над якістю продуктів харчування, дотримання приватними та державними виробниками існуючих вимог щодо умов приготування, зберігання та реалізації продуктів харчування та готових страв започатковано 1794 року та пов'язано зі створенням нового державного органу "Лікарська управа". Цим устано-

вам приписувалося: "Понеже (оскільки) усякого роду їстівні припаси і чистота належать до дотримання народного здоров'я, то Лікарська управа в усякому випадку, коли прийме щось таке, від якого наперед для деякої частини або усього міста чи в околицях губернії поширитися може, негайно представляє губернському начальству, описавши у своєму представленні, буде того потреба і спосіб, завдяки якому передбачуване зло відвернути можна, і причини, заради яких те чи інше з боку начальства прийнято бути має" [4].

З часом створювалися нові документи, а вимоги харчової санітарії прописувалися у різних регламентах адміністративної та господарської діяльності закладів та установ. У 1820 році відбулося впорядкування правил щодо утримання об'єктів громадського харчування та готельно-ресторанної сфери як різновиду господарської діяльності. На початку 1820 року опубліковано два базових документи, які впорядковують діяльність усіх видів закладів громадського харчування того часу. Перший законодавчий акт "Височайше затверджене положення про готелі, ресторації, кавові будинки, трактири і харчевні у Санкт-Петербурзі і Москві" від 2 лютого 1820 року мав чітко обмежене правове поле у своєму застосуванні і регламентував діяльність лише столичних установ. Другий документ встановлював правила для усієї території Росії. "Височайше затверджене положення про готелі, ресторації, кавові будинки, трактири і харчевні в усіх губернських, портових і повітових містах" затверджено 14 березня того ж 1820 року [13].

Наведені документи мають однотипову структуру та подібні за змістом у частині харчової санітарії. Окрім загальних вимог до набору приміщень та їх облаштування, у них чітко прописані вимоги до якості напоїв, продуктів харчування та готових страв, що реалізувалися у цих закладах. У другому розділі чітко встановлено відповідальність адміністрації та господарів закладу: "Встановлюється у невідмінний обов'язок утримувачів готелів, ресторацій, кавових будинків, трактирів і харчевень, щоб усі предмети вжитку, які ними продаються, були із свіжих припасів, і щоб дозволені напої були добротними, без усялякої

домішки, і у тієї самої якості, якої вони куплені з місць, для продажу визначених" [13]. Окрім того, обов'язковість дотримання вимог щодо нешкідливості та безпечності напоїв, продуктів харчування та готових страв, що реалізуються, підсилена штрафними санкціями: "§ 68. Якщо де із закладів, яким дозволяється продаж напоїв, виявляться такі зі шкідливими домішками, то утримувач закладу підлягає суду, а напої знищуються. § 69. Усі предмети для вжитку у трактирах та інших закладах, виготовлені не із свіжих припасів, знищуються, і з утримувача закладу стягується у міські доходи штраф" [13]. У фінансових санкціях ми спостерігаємо більш жорсткий підхід стосовно закладів, які розташовані у столицях. За першу провину на господаря столичного закладу накладався штраф у 100 рублів, порівняно з 50 рублями штрафу за аналогічні правопорушення харчової санітарії у губернських, портових і повітових закладах. При виявленні вдруге реалізації неякісних продуктів харчування та напоїв штраф збільшувався вдвічі — відповідно 200 та 100 рублів, а втретє — штрафи сягали 400 та 200 рублів [13]. У випадку скоєння таких порушень вчетверте господар позбавлявся права утримання закладу, а справа передавалася до суду.

У першій половині XIX століття медики і суспільство тісно пов'язували стан здоров'я з якістю продуктів, які споживало населення держави. Якість продуктів харчування не завжди задовольняла вимогам навіть елементарної харчової санітарії. На законодавчому рівні йшла робота зі створення правового поля з метою отримання у товарообігу якісної та безпечної продукції.

Особливістю цього історичного періоду була наявність широкого прошарку населення Росії, яке мало статус державних селян. З метою регламентації життєдіяльності цих верств населення 23 березня 1839 року було затверджено два укази: "Сільський поліцейський статут для державних селян" та "Сільський судовий статут для державних селян".

Одним із завдань, які покладала на себе держава, була регламентація медичних питань, які було викладено у шостій главі указу "Про лікарський благоустрій", яка складалася з трьох розділів: "Загальні заходи з охо-

рони народного здоров'я", "Про спеціальні заходи з охорони народного здоров'я" та "Про падіж худоби" [14].

У главі "Про лікарський благоустрій" викладено медичні обмеження та певні регламенти з питань, що належать за нинішніх умов до компетенції фахівців гігієни харчування. Надаючи загальну характеристику матеріалу, можна відзначити, що статті, які мають санітарно-гігієнічний зміст, написані лаконічно. Автори намагалися максимально наситити та конкретизувати інформацію: "§ 78. Усі, хто займається виготовленням та реалізацією різноманітних напоїв, повинні вживати для цього припаси не лише свіжі, а й у належній кількості і якості. § 79. Не вживати в їжу незрілі плоди, недопечений хліб, затхле м'ясо та рибу, мертвечину і загалом припаси несвіжі і тому для здоров'я шкідливі. § 81. Забороняється використовувати для приготування їжі та напоїв мідні нелужені самовари, чайники, каструлі та всілякий мідний посуд без полуди" [14].

Наведені матеріали дозволяють нам побачити загальні вимоги з харчової санітарії, що ґрунтуються на народній обізнаності у національних традиціях харчування.

Для дослідників являє інтерес і "Сільський судовий статут для державних селян". У цьому документі розвиваються питання гігієни харчування, але вже у розрізі правової відповідальності за порушення вимог, прописаних у "Сільському поліцейському статуті для державних селян". За продаж неякісного продовольства накладався штраф від 25 до 50 копійок сріблом, що у 100 разів менше за аналогічну провину з боку власників готельно-ресторанних закладів. За реалізацію м'яса від худоби, що хворіла на інфекційні захворювання, і м'яса палої худоби та за поширення епізоотій передбачалася карна відповідальність за загальнодержавними законами [14].

Усе тут викладене дозволяє зробити висновки, що якість продуктів харчування, навіть вітчизняних, не завжди задовольняла вимоги харчової санітарії. Це спонукало на законодавчому рівні вводити обмеження на ввіз продукції тривалого зберігання [16].

Разом з публікацією окремих законодавчих актів з урегулювання нагальних питань, у тому числі

і з гігієни харчування, на початку XIX століття велася копітка робота зі збору та кодифікації всього законодавчого поля Російської Імперії. Результатом цієї роботи став вихід з друку таких видань: "Полное собрание законов Российской Империи" у двох збірках та різних статутів, що мали силу законів [1, 20, 23, 24,].

Медичні питання переважно сконцентровані у "Статуті лікарському", у структурі якого окремою книгою було виділено "Статут медичної поліції". З численних розділів та окремих статей "Статуту медичної поліції" автори створили спеціальну главу з назвою "Про охорону нешкідливості життєвих припасів", яка розподілена на три частини: 1) "Про нагляд за нешкідливістю їстівних припасів", 2) "Про нагляд за безпечністю води та різних напоїв", 3) "Про нагляд за безпечністю ємностей, що використовуються для приготування та зберігання життєвих припасів". У статтях цієї глави викладаються правила та умови зберігання і реалізації продуктів харчування, описуються вимоги щодо якості найбільш вживаних продуктів харчування, вказується на заборону фарбування продуктів харчування шкідливими для здоров'я речовинами тощо. Окремі положення регламентують та зумовлюють необхідність слідкувати за якістю посуду для приготування та зберігання харчів та води, що використовується для пиття та приготування напоїв. Особливою відмінністю "Статуту медичної поліції" була наявність у статтях чітко сформульованих положень щодо покарань за недотримання санітарно-гігієнічних вимог [1, 4, 21, 23, 24].

З виходом у світ "Статуту медичної поліції" 1832 року завершився складний та тривалий період первинного створення законодавчої бази з гігієни харчування, який характеризувався активним пошуком форм та методів законодавчого врегулювання актуальних питань безпеки життєдіяльності суспільства.

Висновки

На підставі проведеного аналізу санітарного законодавства XVI — початку XIX ст. ми маємо можливість сформулювати певні висновки.

1. Розвиток медичної науки дозволив у XVI — на початку XIX ст. обґрунтувати необхідність розробки та впровадження чітких санітарно-гігієнічних регламентів, які забезпечували споживан-

ня якісних продуктів харчування.

2. У досліджений період проведено трансформацію всього правового поля держави, створено умови для виникнення медичної поліції для вирішення питань санітарної безпеки країни та відбулося закріплення основних положень у письмових правових актах того часу.

3. Створення "Статуту медичної поліції" як базового документу дозволило суспільству ширше застосовувати писане право і поступово зменшувати вплив звичаєвого права при вирішенні господарських та цивільних спорів стосовно дотримання санітарно-гігієнічних вимог на об'єктах нагляду гігієни харчування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бармак М.В. Формування владних інституцій Російської імперії на Правобережній Україні (кінець XVIII — перша половина XIX ст.): дис. д-ра іст. наук: 07.00.01 / М.В. Бармак. — Тернопіль, 2008. — 485 с.
2. Барченко І.П., Ванханен В.Д., Петровський К.С., Чистякова А.М. Очерки истории отечественной гигиенической науки о питании. — М.: Медицина, 1975. — 167 с.
3. Невский В.Н. К истории государственного санитарного надзора за торговлей хлебом / В.Н. Невский // Гиг. и сан. — 1948. — № 6. — С. 39-41.
4. Петров Б.Д. Пищевое санитарное законодательство в России до 1861 г. / Б.Д. Петров // Очерки по истории отечественной медицины. — М., 1962. — С. 239-245.
5. Полное собрание законов Российской Империи. Собрание 1-е (С 1649 по 12 дек. 1825 г.). — Т. 2. — С. 560.
6. Полное собрание законов Российской Империи. Собрание 1-е (С 1649 по 12 дек. 1825 г.). — Т. 2. — С. 689.
7. Полное собрание законов Российской Империи. Собрание 1-е (С 1649 по 12 дек. 1825 г.). — Т. 5. — С. 576.
8. Полное собрание законов Российской Империи. Собрание 1-е (С 1649 по 12 дек. 1825 г.). — Т. 5. — С. 581.
9. Полное собрание законов Российской Империи. Собрание 1-е (С 1649 по 12 дек. 1825 г.). — Т. 5. — С. 569-592.
10. Полное собрание законов Российской Империи. Собрание 1-е (С 1649 по 12 дек. 1825 г.). — Т. 6. — С. 802-803.
11. Полное собрание законов Российской Империи. Собрание 1-е (С 1649 по 12 дек. 1825 г.). — Т. 21. — С. 140.
12. Полное собрание законов Российской Империи. Собрание

1-е (С 1649 по 12 дек. 1825 г.). — Т. 21. — С. 481-488.

13. Полное собрание законов Российской Империи. Собрание 1-е (С 1649 по 12 дек. 1825 г.). — Т. 37. — С. 581-663.

14. Полное собрание законов Российской Империи. Собрание 2-е. — Т. 14. — С. 286.

15. Полное собрание законов Российской Империи. Собрание 2-е. — Т. 14. — С. 308.

16. Полное собрание законов Российской Империи. Собрание 2-е. — Т. 16. — С. 390-391.

17. Провиантския регулы: Сочиненныя для учрежденной при Обсервационном корпусе комиссии генерала-провиантмейстера-лейтенанта генваря дня 1758 года. — 2-м тиснением. — СПб.: При Гос. воен. коллегии, 1798. — 210 с.

18. Провиантския регулы: Сочиненныя для учрежденной при Обсервационном корпусе комиссии генерала-провиантмейстера-лейтенанта, генваря дня 1758 года. — СПб.: Тип. Мор. шляхет. кадет. корпуса, 1797. — 302 с.

19. Провиантския регулы: Сочиненныя для учрежденной при Обсервационном корпусе комиссии генерала-провиантмейстера-лейтенанта, генваря дня 1758 года. — СПб.: Печ. при Гос. воен. коллегии, 1792. — 210 с.

20. Сальников В.П. Регламентация медицины в России (историко-правовое исследование) / В.П. Сальников, С.Г. Стеценко; МВД России; Санкт-Петербургский ун-т; Академия права, экономики и безопасности жизнедеятельности. — СПб.: Фонд "Университет", 2002. — 144 с.

21. Свод законов Российской Империи. — Т. 13: Уставы о народном продовольствии, общественном призрении и врачебный. — СПб., 1842. — С. 83-233.

22. Сергиевский В.Д. Наказание в русском праве XVII века / В.Д. Сергиевский // СПб, 1888. — С. 89-150.

23. Собрание Законов о полицейском управлении или указы губернаторские и Устав управы благочиния: с включением Законов, им предшествовавших и последовавших (с 1708 по апрель месяц 1823 г.) / П. Хавский (сост.). — СПб., 1823. — 460 с.

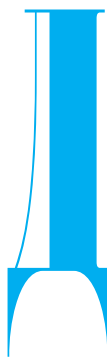
24. Шандра В.С. Институт генерал-губернаторства в Україні XIX — початку XX ст.: структура, функції, архіви канцелярій: дис. д-ра іст. наук: 07.00.06 / В.С. Шандра. — К., 2002. — 455 с.

Надійшла до редакції 15.01.2010.

IODINE PROVISION OF THE CHILDREN IN ZHITOMIR REGION

Ivanova O.S.

СТАН ЙОДНОЇ ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ ДІТЕЙ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ

ІВАНОВА О.С.

Житомирський національний агроєкологічний університет

УДК

504:543.272.454:61(477.)42.

Дефіцит йоду в оточуючому середовищі викликає розвиток йододефіцитних захворювань, які завжди були у центрі уваги науковців та практиків [1, 2]. Відомо, що близько 30% населення земної кулі мешкають у районах йодного дефіциту. Одним з головних чинників виникнення тиреоїдних захворювань вважається недостатнє надходження йоду до організму людини внаслідок його нестачі у воді, ґрунті, продуктах харчування ендемічних регіонів [3-6]. Недостатнє надходження йоду до організму людини, оскільки не існує фізіологічних механізмів накопичення йоду, викликає порушення функції щитовидної залози, зниження синтезу тиреоїдних гормонів, що впливає на функцію багатьох органів і

СОСТОЯНИЕ ЙОДНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ДЕТЕЙ ЖИТОМИРСКОЙ ОБЛАСТИ

Иванова О.С.

В статье представлены данные регионального исследования в Житомирской области. Обследовано 428 детей в возрасте от 7 до 18 лет. Изучено йодное обеспечение организма, проведены УЗИ щитовидной железы. В ходе исследования установлено, что по состоянию йодного обеспечения детей регион отнесен к зоне легкого йодного дефицита (медиана йодурии — 70,2 мкг/л, распространенность зоба — 4-19%). Показана необходимость внедрения программы массовой йодной профилактики.

Ключевые слова: йодное обеспечение, йододефицитные заболевания, зоб, дети.

IODINE PROVISION OF THE CHILDREN IN ZHITOMIR REGION

Ivanova O.S.

The data of the regional research in Zhitomir region are presented in the article. 428 children at the age from 7 till 18 years were surveyed. Iodine provision of the organism was studied, thyroid gland ultrasound examination (USE) were carried out. It was established during research that according to the USE data by iodine provision state of the children the region could be referred to the a zone of light iodine deficiency (ioduria median — 70,2 mkg/l, goiter prevalence — 4-19%). Necessity of the introduction of the program for mass iodine preventive prophylaxis is demonstrated.

Keywords: iodine status, iodine deficiency diseases, goiter, children.

© Иванова О.С. СТАТТЯ, 2011.